

Joachim László

**Morfológiai és szintaktikai információk
a magyar mint idegen nyelv tanulói számára
készített szótárakban és szószedetekben
(Egy tanulói szótár előmunkálatainak
szempontjai, tapasztalatai)***

1. Bevezetés: a téma helye az idegennyelv-oktatásban és a dolgozat fókuszja, célja

Hogy mit lehet tudni és tanítani egy-egy szóról, az a nyelvtudomány fejlődésével párhuzamosan változik; kétségtelen tény azonban, hogy az idegennyelv-tanításban egy-egy szó bemutatásához az adott szóval kapcsolatos **grammatikai információk**, elsősorban megfelelő alakjainak ismertetése, magyarázata, valamint a mondatba helyezéséhez szükséges szintaktikai információk is feltétlenül hozzátartoznak,¹ hiszen **a szavak ismeretéhez és helyes használatához ezen információk ismeretére is szükség van** (nyelvpedagógiai szempontból: Giay 1998; Bárdos 2000; lexikográfiai szempontból: Magay 2004, 60–61; P. Márkus 2011, 37–42).

A **morfológiai információkkal** kapcsolatban szembevetendő ugyanakkor, hogy nyelvünkben számos olyan szótő, illetve toldalék van, amelynek használata során az idegen anyanyelvű nyelvtanulók könnyen nehézségekbe ütközhetnek. Mivel nem minden esetben lehet könnyen megjegyezhető és jól alkalmazható szabállyal szolgálni, bizonyos morfológiai információknak **a tanulói szótárakban** is meg kell jelenniük (Magay 2004, 60; Atkins–Rundell 2008, 207, valamint uo. 220), hiszen ezek (a nyelvkönyvekkel és a nyelvtani kézikönyvekkel / segédkönyvekkel szemben) **akár valamennyi kivételt, illetve problematikus formát feltüntethetik, és lényegében minden nyelvtanulóhoz eljutnak** (Bohus 2008, 27). Bizonyos szavak mondatba illesztése is okozhat különféle nehézségeket, vagyis **bizonyos szintaktikai információknak** is nagy jelentőségük van szavak tanításakor (Hegyi 1967, Giay 1998, Bárdos 2000) és így a tanulói szótárakban is (Atkins–Rundell 2008, 219–221; Magay 2006, 62–63). Továbbra is kérdés ugyanakkor, hogy melyek azok

---

¹ Howard Jackson (idézi P. Márkus 2011: 37) a dolgozatban tárgyaltakon kívül még a szófajjal kapcsolatos információkat sorolja a grammatikai információk közé.

az információk, amelyek tanulói szótárakban, illetve tankönyvi szószedetekben történő megadása a leghatékonyabban segíti a nyelvtanulókat?

A dolgozat e kérdés mentén elindulva **alapvetően szerkesztői nézőpontból tárgyalja a nyelvtanulás szempontjából legrelevánsabb grammatikai (morfológiai és szintaktikai) információk kiválasztásának és megadásának szempontjait.** A teljesebb bemutatás érdekében elsősorban a szótárak összetettebb szempontjaira összpontosítok – ezek közül azután egy szószedet összeállításakor is felhasználhatóak a releváns szempontok.² A téma igencsak időszerű, mivel a modern és minőségi magyar tanulói szótárak iránti igény és kereslet jóval nagyobbnak tűnik az elérhető kínálatnál, a **nyelvtechnológia** pedig ma már a morfológiai és szintaktikai információk összegyűjtése, feldolgozása és szótárakban való megjelenítése terén is számos olyan lehetőséget kínál (**korpusznyelvészet, elektronikus szótárak**), amelyek a magyar mint idegen nyelv tanulói számára eddig készített legtöbb szótár szerkesztésének és megjelenésének idejében még nem léteztek, illetve nem voltak hozzáférhetőek, elterjedtek.

A felvetett szempontokkal, kérdésekkel, dilemmákkal egy tanulói szótár szerkesztésének előmunkálatai kapcsán találkoztam, ez ösztönözte a téma végiggondolását. A Református Misszió Központ – Menekültmisszió Iskolai Integrációs Programjának keretében kezdő nyelvtanulók számára készített **magyar–szomáli kétnyelvű tanulói küsszótár** jelenik meg, az Európai Menekültügyi Alap támogatásával, várhatóan a 2013/2014-es tanév során. Az elsősorban elektronikus szótár interneten mindenki számára ingyenesen elérhető lesz (hiszen a migránsok magyar tanulói szótárakhoz való hozzáférése az egész társadalom érdeke). A dolgozatban tárgyalt különféle jelenségekre felhozott példák egy része a szakirodalomból származik, a saját példákat pedig jellemzően a magyarul tanuló szomáliaknak készülő szótár eddig összeállt adatbázisából vettem. A néhány szomáli nyelvű példa forrása a szótár szomáli részeinek szerzője, illetve fordítója, Tukale Hussein Muhyadin.

A dolgozat célja egyrészt azon szempontok megosztása, amelyek alapján a szócikkek morfológiai és szintaktikai információit összeállítottam, illetve amelyekkel a szerkesztésre való készülés során találkoztam, másrészt pedig azokról a kérdésekről, nehézségekről is szeretnék beszámolni, amelyek az eddigi munka során felmerültek. Remélhetőleg mindez másokat is segíthet szótárszerkesztés, szószedet készítése, illetve nyelvtanítás során, és így közvetetten végül a magyarul tanulók számára is hasznosnak bizonyul.

² Az egyes leckékhez kapcsolt, ill. a nyelvkönyvek végén található szószedetek funkciója nem mindenben egyezik meg a tanulói szótárakéval, a morfológiai és szintaktikai információk megadásával kapcsolatban azonban sok a (lehetséges) közös szempont.

2. *A jelenlegi magyar mint idegen nyelvi szószedetek és tanulói szótárak*

Az előző részben láthattuk, hogy az egyes szavakkal kapcsolatos információk között bizonyos morfológiai információk és szintaktikai jellemzők megadása is szükséges. Most azt nézzük meg néhány példán keresztül, hogyan is történik ez a jelenleg elérhető szótárakban, szószedetekben, és hogy **a jelenlegi gyakorlat miben mennyire tűnik egységesnek, illetve követésre érdemesnek.**

Bár a magyar mint idegen nyelv tanításának módszerei, nyelvkönyvei és segédanyagai tekintetében viszonylag jelentős bővülésnek lehettünk szemtanúi az elmúlt néhány évben, a magyar tanulói szótárak választéka ezzel szemben nem nevezhető kimondottan szélesnek, még akkor sem, ha a nyelvkönyvekben található szószedeteket is ide vesszük.

Ha megvizsgálunk néhány tanulói szótárat, illetve tankönyvi szójegyzéket, azt látjuk, hogy a szótárak egy része egyáltalán nem ad meg **a címszón kívül más alakokat.** Ez semmiképpen sem követendő gyakorlat, hiszen korántsem véletlen, hogy a tanulói szótárak több nyelvtani információt adnak meg, mint az anyanyelvi beszélők számára készítették (Atkins–Rundell 2008, 207, valamint uo. 218). A magyar mint idegen nyelv tanulói számára készített, egyéb alakokat feltüntető szótárak, szószedetek sem mindig ugyanazokat a toldalékolt formákat adják meg. Ennek egyik általános szempontja lehet, hogy például egy kódoló, a produkció segítségével fokozottan is hangsúlyt helyező szótárnál alighanem több adatot érdemes megadni egy-egy szó esetében, mint egy inkább az értésre koncentráló dekódolónál (Atkins–Rundell 2008, 41–43) – a két funkció ugyanakkor nem feltétlenül választható el élesen egymástól. Az elmúlt időszakban általam átnézett jó néhány szótár és szószedet közül négyet hozok fel most példának: két elterjedt tankönyv szószedetét (Durst 2004; Erdős–Prileszky 1992) és két új (egy nyomtatott, tematikus és egy elektronikus) szótárat (Nádor főszerk. 2009; Pelcz–Szita 2011). Ezek is jól mutatják, hogy míg a főnevek esetében nagyjából egységesen szokás megadni a tárgyragos, többes számú és az egyes szám harmadik személyű birtokos személyjeles alakot, addig az igék megadott formái között már nagyobb eltéréseket találunk, ahogy a **szerkezeti (szintagmákra, illetve mondatokra vonatkozó) információk** megadásában sincs teljes egyetértés. A négy szótár vagy szószedet közül például három jelez igei vonzatokat, és még közöttük is vannak eltérések a jelzés létének következetességében és módjában. A megadott információkat az alábbi táblázat foglalja össze:

	Az igék címszón kívül megadott alakjai	Szintaktikai információk az igékkel kapcsolatban
Durst 2004 (<i>Lépeenként magyarul 1</i>)	<ul style="list-style-type: none"> főnévi igenévi alak 	<ul style="list-style-type: none"> igei vonzatok az igeekötők és az igék határa (az igeekötős igék egy részének esetében)
Erdős–Prileszky 1992 (<i>Halló, itt Magyarország I</i>)	<ul style="list-style-type: none"> főnévi igenévi alak a többletvü és/vagy antiharmonikusan viselkedő igék egy részénél, például <i>aludni, elmenni</i> E/1. személyű jelen idejű forma a többletvü és/vagy antiharmonikusan viselkedő igék egy részénél, például <i>írok, érzek</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> igei vonzatok
Pelcz–Szita 2011 (<i>Egy szó mint száz</i>)	<ul style="list-style-type: none"> múlt idejű E/3. személyű alak felszólító módú, E/2. személyű alak 	<ul style="list-style-type: none"> igei vonzatok
Nádor főszerk. 2009 (<i>eMagyarul 1</i>)	<ul style="list-style-type: none"> múlt idejű E/1. személyű alak felszólító módú, E/3. személyű alak E/1. személyű jelen idejű forma, általános és – ahol létezik – határozott tárgyias formában is 	

Mindez jól mutatja, hogy a kérdésben **nem látszik teljes konszenzus a szótárak között**. A teljes egység nem is feltétlenül cél, hiszen különböző szótárak különböző tanuló csoportokat is megcélozhatnak, fölvetődik azonban a kérdés: **melyek azok a morfológiai és szintaktikai információk, amelyek szótári megadása a leghatékonyabban segíti a nyelvtanulókat?** Egy szótár tervezése, szerkesztése során ezen kívül arra a kérdésre is választ kell találni, hogy **az egyes kiválasztott információkat milyen módon érdemes megjeleníteni az adott szótárban**. A fentiekkel kapcsolatos szótárszerkesztői döntések meghozásához tehát érdemes megvizsgálni (1) a morfológiai és szintaktikai lehetőségeket, (2) az információk összegyűjtésének / feldolgozásának, (3) kiválasztásának és (4) szótári megadásának / megjelenítésének kérdéseit. A szótár előkészítésének és szerkesztésének ez utóbbi három területéről szól a harmadik, a negyedik és az ötödik rész (és néhány speciális példa tárgyalására kerül sor a hatodik részben). A téma szófajonkénti áttekintésére és a legfőbb elvek, szempontok konkrét, részletezett alkalmazására önálló dolgozatot szeretnék majd szálni.

3. A morfológiai és szintaktikai információk forrása

Az elvileg megadható információk föltérképezése során még anyanyelvüként sem érdemes csupán nyelvi kompetenciánkra és egyéni érzékünkre támaszkodnunk

(különösen is igaz ez például ingadozó alakok és bizonyos szintaktikai kérdések esetében): az egyes jelenségekkel kapcsolatban általánosságban sokat segíthetnek **a szakirodalom elvei és példái**, az egyes konkrét szavakhoz kapcsolódó információknál pedig **esetleg korábban szerkesztett szótárakhoz, nyelvkönyvi szójegyzékekhez** is lehet fordulni (bár ezek nem szokták feltüntetni döntéseik háttérét). A magyar–szomáli szótárral kapcsolatban elsősorban a következő könyvekhez fordultam: Hegedűs 2005, Keszler 2000, valamint H. Varga később még említett írásai.

A legnagyobb segítséget kétségkívül a releváns korpuszok adják, hiszen ezek **objektivitást** és **reprezentativitást** adnak a gyűjtött adatoknak, amelyek így biztos, hogy nem csupán a szerkesztő egyéni nyelvhasználatát tükrözik. A korpuszok használata rendkívül praktikus, a magyar–szomáli szótár előmunkálatai során előfordult, hogy például ingadozó alakok esetében a különféle formák statisztikai megoszlása meglepetést okozott számomra. (Alapvetően a Magyar Nemzeti Szövegtár személyes regiszterében kerestem, ha pedig így nem jutottam megnyugtató mennyiségű adathoz, akkor a Google keresőjéhez fordultam. Ez utóbbi megoldást még a konkrét formák statisztikai kérdéseinél is csak más lehetőség híján választottam, hiszen egy internetes kereső nem veheti fel a versenyt egy kiegyensúlyozott korpuszsal, valamint annak lekérdezési lehetőségeivel.) Megjegyzendő, hogy a pusztán adatokat ugyanakkor statisztikai szempontból nem mindig érdemes automatikusan kezelni, hanem bizonyos esetekben az esetleges nyelvi változás, illetve nyelvhelyesség szempontjait is vizsgálni kell (erről ld. a 6.2. részt). Szintaktikai információkat is korpuszok példamondataiból érdemes nyerni, hiszen így **változatos kontextusban** figyelhetjük meg az egyes szavak viselkedését, **a lekérdező felületek pedig számos lehetőséget nyújtanak a minél hatékonyabb kereséshez és a találatok megjelenítéséhez**, különösen a mondat szintű jelenségek esetében (ld. MNSZ). Az egyes igék, főnevek stb. vonzatstruktúrájának föltérképezéséhez kiválóan használható a Magyar Nemzeti Szövegtárra épülő Mazsola nevű lekérdező (Sass 2009), illetve az ennek alapján készült *Magyar igei szerkezetek – A leggyakoribb vonzatok és szókapcsolatok szótára* (Sass et al. 2010). A magyar tanulói szótárak, szószedetek, továbbá magyar mint idegen nyelvi tananyagok szerkesztése, készítése során is használható korpuszok föltérképezése és ilyen szempontú elemzése külön dolgozat témája lehetne.

4. Milyen morfológiai és szintaktikai információkat adjunk meg az egyes szavakkal kapcsolatban? – Az információk kiválasztásának általános alapelvei

Mivel egy-egy szóról jóval több információ áll rendelkezésre, mint amennyi a nyelvtanulók számára áttekinthető és feldolgozható, ezért alapvető kérdés egy tanulói szótár szerkesztése során, hogy az egyes szavakkal kapcsolatban mely információkat érdemes megadni. A morfológiai és szintaktikai információkkal kapcsolatban is végig kell ezt gondolni, és a szerkesztői döntések során **nyelvi / grammatikai és lexikográfiai / nyelvpedagógiai szempontokat is szem előtt kell tartani**. Ez utóbbi szempontból a két legalapvetőbb kérdés: **mi okoz nehézséget, illetve mire van szükségük a nyelvtanulóknak?**

Az első kérdéssel kapcsolatban érdemes megnézni, hogy melyek az idegen nyelvet tanulók hibáinak lehetséges okai. Bárdos (2000) transzfer által kiváltott (interlingvális) hibákat, analógián, túlzott általánosításon alapuló (intra-lingvális) hibákat és tanítás által kiváltott hibákat (például nem megfelelő fokozatosság, a tanár egyszerűsített nyelvhasználata, magyarázata) különböztet meg egymástól. Ez is jól mutatja, hogy egy kétnyelvű tanulói szótár szerkesztése során **a morfológiai és szintaktikai információk kiválasztásakor is tekintettel kell lennünk a célnyelv és a forrásnyelv megfelelő sajátosságaira is** (a magyar nyelv sajátosságaira önmagában és a szótár másik nyelvvel való összevetés fényében is), általánosságban, **a nyelvi rendszer szintjén és az egyes konkrét szavak esetében is**.

Ennek alapján egy kicsit konkrétabb alapelveket is megfogalmazhatunk a morfológiai és szintaktikai információk kiválasztásával kapcsolatban. Föltétlenül érdemes megadni **a „logikus” és egyszerű szabályokba nem foglalható fontosabb információkat**; ilyenek például a főnevek esetében az egyes szám harmadik személyű birtokos személyjeles alakok, illetve a nyitó-tövet kérő toldalékok általában is (H. Varga 2012, 250-265), vagy az egyeztetés kérdése a plurale tantumoknál (pl. *Amerikai Egyesült Államok, de választások*, ld. a 6.1. részt), míg az igéknél többek között a főnévi igenévi, a múlt idejű, a kötőmódú/felszólító módú vagy például a ható képzős alakok egy részének elsajátítása okozhat nehézségeket.³ A határozószók egy része pedig fokozható, de nem mindegyiküknek van három foka, és az még sokkal ritkábban fordul elő, hogy mindhárom fok ugyanabból a tőből származik (Keszler

³ Akár fel is lehet hívni talán valamilyen formában a nyelvtanulók figyelmét arra, ha a nehézséget jelentő különféle alakok között összefüggés van. A főnévi igenévi alak több más formához is elvezetheti az ezen összefüggésekről tudó nyelvtanulókat (ami a többszóú igéknél különösen is hasznos), legnyilvánvalóbban a jelen idejű feltételes módú formák vezethetők le belőle, de a többszóú igék múlt idejű alakjainak létrehozásakor is gyakran az infinitívusival azonos tövet használunk.

2000, 217–219). Egy-egy szóalakhoz kapcsolódó példákat is találunk hasonló jelenségre (a következő példákban a toldalékok nem prototipikus jelentésükben szerepelnek, és használatuk analógiásan, nyelvtanulói szemmel nem is igazán megjósolható / következetes, amint azt a zárójelben megadott alakok is mutatják): *tavasszal* (de *nyáron*), *egyetemen* (de *iskolában*) vagy *megállóban* (de *állomáson*), *körülötte* (de *mellette*). **A „logikus”, egyszerű szabályokba foglalhatóság persze fokozat kérdése** (mennyire írható le, illetve milyen mértékben jósolható meg valami egyszerű szabályok segítségével), **ráadásul a nyelvtanulóktól is függ**, hogy mi mennyire tűnik logikusnak, bizonyul egyszerűnek a számukra.⁴ Dilemma lehet a szótárát szerkesztők számára, hogy mit tegyenek például az olyan, a magyar nyelv szempontjából szabályosnak tekinthető gyakori alakokkal, amelyek létrehozására egyébként több (analógiás vagy kontrasztív alapon) logikusnak tűnő lehetőség is adódhat a nyelvtanulók számára, például *szeptemberben*, (*jövő*) *héten*, *hétfőn* (ez utóbbit lehet, hogy a rendhagyó *vasárnap*⁵ miatt mindenképpen érdemes megadni). Szabályos morfológiai és szintaktikai információk szisztematikus megadása jellemzően nem szótári feladat, hiszen ilyen mennyiségű információ a szótár használói számára könnyen fölösleges és áttekinthetetlen, sőt riasztó is lehet. (Az ideálisan megadandó pontos információmennyiség ugyanakkor szótáranként, sőt felhasználónként is eltérő lehet, a használók jellemzőinek, igényeinek és nyelvi szintjének megfelelően.) A könnyen megjegyezhető szabályokba foglalható információk szisztematikus megadása alapvetően a nyelvkönyvekre, nyelvtanokra, illetve a nyelvórára tartozik,⁶ ugyanakkor érv lehet bizonyos (teljesen vagy nagymértékben) szabályos jelenségek szótári szócikkben való szerepeltetése mellett, **ha a szabályos alak vagy szintaktikai jelenség léte, jellege és/vagy használatának logikája eltér a felhasználók anyanyelvének szokásától**. Erre lehet példa számos nyelv és a magyar vonatkozásában a főnevek tárgyragos alakja, az angol esetében a *nyugaton* (vö. *in west*, illetve *in the west*), a szomálinál pedig például az *augusztusban* (a *mi?* és a *mikor?* kérdésre egyaránt *agoosto* a válasz). A *reggel* esetében pedig pont a magyar nyelv egyetlen alakja le-

⁴ Ide kapcsolódik Pálffy (2004, 76) egy szűkebb témával, a képzett szavak címszóként való fölvételével kapcsolatban megfogalmazott elve: szerinte a képzett alakok közül azokat kell felvenni a szótárba, „amelyeknek a jelentése nem következtethető ki az alkotóelemekéből, de föl kell venni azokat is, amelyeknek az idegen nyelvű megfelelőit az átlagos szótárhasználó nem tudja az ismeretei alapján generálni”.

⁵ A helyzet ugyanakkor összetettebb ennél, vö. *ezen a vasárnapon*.

⁶ A szabályok egy részének grammatikai összefoglaló formájában történő megadása ugyanakkor nem idegen a tanulói szótárak gyakorlatától (legalábbis angol tanulói szótárak esetében), hiszen a nyelvtanulók szeretnék egy helyen megkapni a szükséges lexikai és grammatikai segítséget (Yakov Malkielre utal P. Márkus 2011: 41). Nyomatott szótárakban a szótár elején, a bevezető és a szótár bemutatása után, valamint a szótárban elszórva (például ún. információs ablakokban is találhatunk hosszabb-rövidebb nyelvtani összefoglalókat (P. Márkus uo.), és elektronikus szótárak esetében is teremthetők lehetőségek hasonló (vagy akár újszerűbb) megoldásokra, amennyiben a szerkesztők ezt szükségesnek ítélik.

het furcsa, annál is inkább, mivel a (szintén alapvetően agglutináló) szomáliban a 'reggel' jelentésű *subax* végződése még azzal is összefügghet, hogy kik végzik azt a cselekvést, ami reggel történik). Szintaktikai jelenségeket is találhatnak (eleinte) szokatlanok, többé vagy kevésbé „logikátlanok” a nyelvtanulók; ilyen lehet például a kettős tagadás vagy egyes szórendi kérdések: például bizonyos igék vonzataival kapcsolatban (ld. a 6.3. részt), az igekötős igéknél⁷ és más szavak esetében is, például az általánosítást, határozatlanságot jelölő elemek (*valaki, valami, mindenhol, összes* stb.) nem állhatnak hangsúlyos helyzetben, a *csak, az egyedül* stb. pedig nem kerülhetnek hangsúlytalan pozícióba (Hegedűs 2005, 294).

Bizonyos nyelvi jelenségek esetében a „logikusság” mérlegelése és a kontrasztív vizsgálat mellett **egyedi kutatásokra** is támaszkodhatunk azzal kapcsolatban, hogy mekkora nehézséget okoz az elsajátításuk a nyelvtanulóknak (általában véve, illetve az egyes nyelvtanulói csoportoknak). A magyar nyelv esetében is létezik ilyen kutatás, a főnévi és igei szótövek és az előhangzók nyelvtanulói használatával kapcsolatban (Durst 2011). A nyelvtanári tapasztalatok és még inkább az ennél objektívebb **tanulói korpuszok** is hatalmas segítséget nyújthatnak hasonló kérdésekben, hiszen ez utóbbiak nagy mennyiségű nyelvi adaton végezhető **hibaelemzést** tehetnek lehetővé. A magyar nyelvvel kapcsolatban példaként hozható fel az interneten is elérhető, folyamatosan bővülő korpusz, a Szegedi Tudományegyetem által létrehozott *HunLearner* (Vincze–Zsibrita–Durst 2013, 97-105).

Amellett, hogy szótárszerkesztéskor igyekszünk felmérni és figyelembe venni a tanulók számára **leginkább nehézséget okozó morfológiai és szintaktikai jellemzőket**, információkat, arra is figyelniük kell, hogy ezek **közül** vajon **mire milyen mértékben van szükségük a nyelvtanulóknak**. Ezt nem könnyű behatárolni, hiszen a tanulók jellemzői és igényei meglehetősen szerteágazóak tudnak lenni. Bizonyos esetekben akár azok felmérése is megfontolandó lehet (Atkins–Rundell 2008, 27–44), amennyiben jut rá idő, és ha anyagi és szervezési szempontból is van rá mód.

A tanulói szükségleteket befolyásoló tényezők közül egyet azonban mindenképpen érdemes külön is kiemelni, ez pedig **a felhasználók, illetve a szótár, szószedet nyelvi szintje** (amely egyébként kiválóan bemutatja, hogy a két korábbi kérdés, vagyis a *mi okoz nehézséget?* és a *mire van szükség?* kérdései a gyakorlatban nem választhatóak szét egymástól). Nyilvánvaló, hogy az elvileg megadható információk közül csak azokat van értelme ténylegesen is szerepeltetni, amelyek az adott tanulói igényekkel, és azon belül különösen is a nyelvi szinttel összhangban van-

⁷ Az igekötős igék szórendi kérdéseit tanítják a nyelvkönyvek, az igekötők és az igék határának jelzése azonban fontos információ a tanulói szótárakban az elválás miatt (illetve mivel az igekötő felismerése nem minden esetben egyszerű feladat a nyelvtanulók számára, például *aláír, egyvetért*).

nak. Szempont lehet ennek eldöntésekor az egyes formák gyakorisága és a hozzájuk kapcsolódó jelentések / funkciók, valamint a szintaktikai jellemzők relevanciája a tanulók számára legfontosabb kontextusokban. Bizonyos esetekben az is felmerülhet ugyanakkor, hogy egyes információk annak ellenére is szerepeljenek a szótárban, hogy azok egyébként a felhasználók nyelvi szintje fölöttiek. A személyes névmások (egyébként korántsem minden esetben megjósolható formájú) tárgyi, illetve határozóragos alakjai például a vonzatos igék, főnevek stb. miatt (is) hasznosak lehetnek. Így a *találkozik valakivel* formából a kezdő szintű szótárhasználók is létre tudják hozni például a *Holnap találkozom veled* megnyilatkozást (ezek az alakok opcionálisan megjeleníthető formában vagy példák részeként is megadhatók, ennek részleteiről ld. a következő, 5. részt).

5. Hol, illetve milyen módokon jeleníthetjük meg az egyes szavakkal kapcsolatos morfológiai és szintaktikai információkat?

5.1. Morfológiai és szintaktikai információk megadása a szócikkekben

A szótárban szereplő egyéb alakok és szerkezeti információk alapvető helye magától értetődően a szócikkeknek egy külön ezt a célt szolgáló, **morfológiai és szintaktikai információkat tartalmazó része** lehet. Az ilyen információk egy részét azonban akár **a címszó részeként** (ld. vonzatok, 6.3.), illetve **példákban** is meg lehet adni. Tanulói szótárak esetében ez utóbbi különösen is praktikus megoldás lehet, hiszen „a használók elsősorban a példákat keresik, és abból vonják le a nyelvtani (mondattani) szabályokat, semmint fordítva” (Magay 2006, 67). A példák lehetnek kifejezések vagy akár egész mondatok is. Inkább az egész mondatban történő bemutatásnak van értelme ugyanakkor például különféle utaló- és kötőszavak, különösen is például a kéthelyű kötőszók vagy a feltételes móddal használt *mintha* esetében vagy a helyettesítő, szövegösszetartó funkcióban szereplő ragozott személyes névmásoknál. Ugyanez igaz a megszokott használattól eltérő szórend bemutatásánál (pl. egyes vonzatok tipikus szórendben történő bemutatása, vö. a 6.3. rész) és a tagmondatot (*hogy*-os mellékmondatot) vonzó igéknél is. Ami a példák mennyiségét illeti, a hellyel való takarékoság legfeljebb a nyomtatott szótárak esetében lehet technikai / anyagi kérdés, sokkal fontosabb szempont, hogy a példák milyen mennyisége kezelhető még hatékonyan a felhasználók számára (ezzel kapcsolatban ld. az előző, 4. részt is). A példák nem csak nyelvtanulási céllal írott szövegekből származhatnak, hanem lehetnek akár élőnyelvből (korpuszból) vettek is, különösen haladóbb szinten; angol példa erre a *Collins COBUILD English Language Dictionary* (Magay 2006, 68).

Mivel az ideális információmennyiség nem feltétlenül azonos minden nyelvtanuló számára, ezért praktikus, ha a szerkesztő nem dönt el mindent, hanem **opcionálisan megjeleníthető formában** is megad bizonyos információkat: egy elektronikus szótár esetében a felhasználók is be tudják állítani, mely grammatikai jellemzők jelenjenek meg, például aszerint, hogy meddig jutottak a nyelvi tanulmányaikban, és aktuálisan éppen mit tanulnak (általánosságban Gaál 2012, 240; ill. a kiejtés kapcsán Prószéky 2004, 82 – természetesen morfológiai és szintaktikai információk esetében is alkalmazható lehetőségről van szó). Így a jelenleg megszokottnál akár jóval több információ is megadható, a **szócikkben** vagy akár **egy külön oldalon**,⁸ hiszen a képernyőn adott esetben felesleges helyet foglaló, zavaró alakokat, sémákat és példákat a felhasználók egészen egyszerűen kikapcsolhatják, illetve csak igény esetén jelenítik meg: a megadott lehetőségek korlátain belül ők dönthetnek arról, mely információkra tartanak igényt, és melyekre nem. Hasonló megoldás nyomtatott szótárak esetében is létezik: vannak olyan szótárak, amelyek az összes ige típus ragozott alakjait feltüntetik a függelékben, a szócikkben pedig már csak a ragozási mintákból felállított kategória kódjára történik utalás (például így: „conjugaison 44”, ld. Rey et al. 2002, vö. Atkins–Rundell 2008, 207) de a morfológiai információk helyén akár egy másik szócikkre is lehet hivatkozni (például így: „mint *jeter*”, vagyis a ragozott alakokat a *jeter* szócikkben található minta alapján lehet létrehozni, a példa forrása Eckhardt 1987). Az egyes szavakhoz tartozó formák így igény szerint (és kellő „elszántság” esetén) kikereshetőek a függelékből vagy egy másik szócikkből, mégsem foglalnak sok helyet vagy teszik nehezen áttekinthetővé a szócikkeket.

A szükségesnek ítélt információk megadásával kapcsolatban fontos törekedni a **tömorségre** (még az elektronikus szótárak esetében is, hiszen bár terjedelmi korlátok ilyenkor nem nagyon vannak,⁹ a felhasználók befogadóképessége véges), ez azonban nem mehet az **áttekinthetőség** és az **érthetőség** rovására (Gaál 2012, 241). Fontos a megfelelő tagolás: sokat segít, ha a különböző típusú információkat tipográfiailag is elkülönítjük egymástól (sortörések, különböző színek, betűtípusok, vastagon szedett és/vagy dőlt betűk használata – mindent persze kellő mértékkel alkalmazva). Mindezzel összefüggésben a jelölésekre is különös figyelmet kell fordítani szótárszerkesztéskor, **egy 21. századi tanulói szótárnak** ebből a szempontból is **felhasználóbarátnak kell lennie**, hiszen így tudja minél jobban segíteni a nyelvtanulókat.

⁸ Ez utóbbira példa a Larousse honlapján elérhető francia-angol szótár, ahol az igei szócikkben a „conjugaison” feliratú gombra kattintva egy önálló oldalra jutunk, ahol az adott ige teljes ragozási paradigmáját megnézhetjük. Ennek megoldása ragozó szoftverek segítségével nem is feltétlenül kimondottan időigényes.

⁹ A kérdés valóban csak a nyomtatott szótárak esetében ennyire éles, itt a bővebb anyag miatt megnövekedő költségek mértéke is megjelenhet szempontként, a(z) angol szótárak között legalábbis kiemelten meglévő) piaci verseny miatt (Atkins–Rundell 2008: 179-180). A szerencsés helyzet természetesen az, ha a terjedelmet is érintő szerkesztői döntések nem anyagi, hanem tisztán szakmai szempontok szerint születnek meg.

Ez fölveti a kérdést: mi tekinthető a felhasználóktól elvárható ismeretnek? Különösen is éles kérdés ez a szomáliaknak készülő szótár esetében, hiszen a nyelvészeti ismeretek és a szótárhasználati tapasztalatok tekintetében meglehetősen heterogén csoportról van szó (ahogyan más tanulói csoportokra is lehet jellemző valamilyen szintű változatosság), de más célcsoportnál is jellemzően nagy figyelmet igénylő szempontokról van szó.¹⁰ **A jelöléseket minél egyértelműbbé kell tenni** tehát, hogy biztosan világos legyen, melyik információ mit jelent és mire vonatkozik. Érdemes kerülni például a *tilde* (~) és a rövidítések (például *vki*, *vmi*) használatát, a nyomtatott és az elektronikus szótáraknál is (az utóbbiaknál egyébként sincs túl nagy szerepe a hellyel történő takarékoságnak: Gaál 2012, 236). Ami a szótár **metanyelvét** illeti: amit lehet, kétnyelvű szótárak esetében természetesen a tanulók anyanyelvén kell megadni (akár magyarázattal is támogatva), amit pedig nem vagy nem teljesen lehet így feltüntetni (például a két nyelv szófaji rendszere nem teljesen egyezik, és nem minden magyar szófaji kategória ismert az adott nyelven),¹¹ annak „célba érkezése” még kevésbé garantált. Arra is számítanunk kell, hogy a különféle nyelvészeti szakkifejezések (például *többes szám*, *tárgyas ige*, *birtokos forma* stb.) sem biztos, hogy mindenki számára világosak (ettől persze még meg lehet adni őket, de a felhasználók egy részének valószínűsíthetően nem nyújtanak nagy segítséget; vö. P. Márkus 2011, 43). A nem feltétlenül könnyen értelmezhető grammatikai információkat különösen is érdemes példával is illusztrálni, amennyiben ez lehetséges (P. Márkus 2011, 73). Az is alapvető a könnyen kezelhetőség szempontjából, hogy a szótár minden lényeges információt, illetve elektronikus szótáraknál minden szükséges funkciót is tartalmazzon, mégis **minél egyszerűbb** legyen a **felépítése**, de emellett egy **vizuális, látványos használati útmutató** is sokat segíthet (Gaál 2012, 236, valamint uo. 243-244).

A másik oldalról pedig **a nyelvtanároknak is tanítaniuk kell a szótárhasználatot**: én is találkoztam olyan szomáli diákkal, akinek eleinte a vonzatkeretként megadott *valaki*, *valami* konkrét mondatban, adott szóval történő behelyettesítése is nehézséget jelentett (például a *emlékszik valakire / valamire* szerkezetből eleinte nem következett számára, hogy ha a 'valami' az adott szituációban egy focimeccs, akkor az *emlékszik a focimeccsre* lesz a helyes forma – a többalakú toldalékok mély hangrendű párja és például a *-val/-vel* hasonulása további lépések voltak, az elsa-játítás összességében egyébként elég gyorsan ment). A szótárhasználat tanítására

¹⁰ Szemléltetésül egy angolul tanuló magyar középiskolások szótárhasználati szokásairól készített felmérés eredményeire tudok itt utalni, amelyek egyértelműen azt mutatják, hogy a felhasználóbarát jellegnek kiemelt szempontnak kell lennie egy tanulói szótár készítésekor (vö. P. Márkus 2011: 43).

¹¹ Az egyszerűsége törekvésében az esetben is jó megoldás lehet; a tiznyelvű *eMagyarul* szótár a legfőbb szófajok mellett még az „egyéb” kategóriát különbözteti meg, és adja meg bizonyos szavaknál (magyar nyelven) szófaji információként (Nádor főszerk. 2009).

sokféle feladatot, játékot használhatunk, jó forrás például a *Dictionary Activities* című könyv (Leaney 2007). Az ebben szereplő, nyelvtani információkkal kapcsolatos feladatok egy része megfelelő körültekintéssel magyar nyelvre, illetve magyar tanulói szótárakra is jól alkalmazható.¹² Bár nem láttam példát rá, elképzelhetőnek tartom, hogy egy-egy nyomtatott vagy elektronikus tanulói szótár is megadjon néhány rövid, egyénileg is megoldható feladatot, kezdő nyelvtanulók esetében akár anyanyelvi vagy kétnyelvű instrukciókkal, és természetesen a helyes válaszokkal együtt. Az ilyen feladatok bevezethetik a nyelvtanulókat a hatékony szótárhasználatba, és felhívhatják a figyelmet a szótár bizonyos, az átlagos felhasználó számára első ránézésre nem feltétlenül adódó lehetőségeire. Ezeket a konkrét szótárra szabott feladatokat (ha a felhasználók maguktól talán nem is oldják meg őket) a nyelvtanárok is számtalan módon felhasználhatják a nyelvórákon, ha egyetlen diákkal foglalkoznak vagy tanulóik azonos anyanyelvűek, vagy ha különböző anyanyelvűek számára készített szótárakban egyaránt megtalálható a feladatok megoldásához szükséges minden információ. Az egyénileg is kitölthető feladatokat akár párban / csoportban elvégezhetőkké is lehet alakítani (így ráadásul kevesebb szótár / elektronikus eszköz is elegendő lehet), de a diákok / csoportok is írhatnak később hasonló feladványokat egymásnak, illetve a felhasznált, részben akár tematikus alapon is gyűjtött szókincs utána egy másik, szókincset gyakoroltató, akár kreatív feladat kiindulópontja is lehet stb. (vö. Leaney 2007).

5.2. Toldalékolt alakok mint önálló vagy utaló címszavak

Bizonyos (a 4. rész elveinek segítségével kiválasztott) toldalékolt formákat a szócikkben történő megadás mellett vagy helyett önálló címszóként vagy mint utaló címszavakat is érdemes lehet feltüntetni. Egy passzív orientációval is rendelkező tanulói szótár esetében különösen is hasznos lehet bizonyos toldalékolt alakok utaló címszóvá tétele, hiszen a nyelvtanulók többnyire ilyen formákkal találkoznak a szövegekben, és nem biztos, hogy feltétlenül tudják, hogy például a *gyere*

¹² A következő feladattípusokat találhatjuk meg a könyv magyar szavakkal kapcsolatos morfológiai és szintaktikai információkra is könnyen átdolgozható feladatai között: mondatok / szöveg kiegészítése, hibajavítás / helyes válasz kiválasztása, szavak csoportosítása (pl. azonos vonzatok szerint – egy-egy szó természetesen több helyre is kerülhet, valamint megfelelő szavak választása esetén a ragok metaforizációjára vagy bizonyos szinonim szavak vonzatainak egyezéseire is felhívhatja a figyelmet egy ilyen feladat; vö. Joachim 2009: 30–31). A szótár metanyelvének, jelöléseinek megismertetését, gyakoroltatását is segíti, ha szavakat megadott nyelvtani megjegyzésekkel kell párosítani (pl. „Melyik megadott szó áll mindig többes számban?”). A felhasználandó szavak listáját (vagyis a megoldáshoz szükséges információkat tartalmazó szócikkek címszavait) természetesen minden feladattípusnál előre meg kell adni.

formát a *jön* szócikkben kellene keresniük.¹³ Nyomatott szótáraknál felmerülhet szempontként, hogy az **utaló címszavak** segítik a keresést és a több különálló szócikkhez képest helytakarékos megoldást jelenthetnek, azonban nem jelentenek túlságosan felhasználóbarát megoldást a lapozgatás miatt, ezért számukat ez utóbbi szempontból viszont érdemes minimálisra csökkenteni. Ez a dilemma elektronikus szótárak esetében irreleváns, hiszen tetszőleges számú utaló szócikket lehet a szótárba belevenni, az egyszerű átirányítás (a klasszikus lapozgatással szemben) pedig nem jelent majd kellemetlenséget a szótárat használók számára (Prószték 2004, 82). Ha a keresett szót tartalmazó minden szócikk találatot jelent, illetve ha a toldalékolt, sőt esetleg az egyéb alternatív alakokra történő keresés¹⁴ is az adott szócikkhez irányítja az olvasót, akkor pedig akár feleslegessé is válhat toldalékolt alakok utaló címszóként való megadása. Egyes alakokat még ilyen szótárakban is érdemes lehet ugyanakkor nem szócikk részeként, hanem kizárólag **önálló címszóként** megadni, mivel ez tehermentesíthet más szócikket (vagyis ilyenkor az információ strukturálása a fő érv és szempont, ezt egészíti ki nyomatott szótárak esetében a kereshetőség segítése, a lapozgatás minimálisra csökkentése). Például az *én* szócikk könnyen áttekinthetatlenné válhatna, ha az *engem*, *enyém*, *velem*, *nekem*, *bennem* stb. formák mindegyike ott kapna helyet. Ezeket az alakokat (vagy legalább egy részüket) érdemes önálló címszóvá tenni, illetve másik szócikkben szerepeltetni (például a *velem* forma akár a *vele* szócikkben is megadható; vö. Magyar et al. 1991). Ezekre a címszavakra azután kapcsolódó szócikként akár utalni is lehet az *én* szócikkben.

A bevezető szempontok nyomán felvetődik a kérdés: **hogyan érdemes ki-választani az önálló címszóként megadandó formákat? Az önálló szavakat mindenképpen önálló címszóként érdemes megadni. Ennek is akadnak azonban határesetei.**¹⁵ **Némelyik, a vonatkozó szócikkben egyéb alakként is megadott**

¹³ Az utaló szócikkek használatához nyomatott szótárak esetében természetesen szükség van magyar ábécérend ismeretére is. Ez nem feltétlenül tekinthető automatikusan elvárható ismeretnek, hiszen más nyelvek ábécérendje a magyarétól igencsak eltérő lehet (könnyen hozhatunk példákat a nem latin betűs nyelvek közül, de a somáli *ma* leginkább használt latin betűs ábécéje is alapvetően az arab sorrendjét követi), és nem minden tanuló találkozott már a magyaréhoz ebből a szempontból hasonló nyelvvel. A magyar ábécérend tanítása, gyakoroltatása ezért szükséges és fontos lehet a nyomatott szótárak használatához, de ha a szótároltalak szélén szerepel a teljes ábécérend, és az éppen aktuális betű vizuálisan ki van emelve, az is sokat segíthet a keresésben.

¹⁴ Ez a funkció természetesen nem azonos a jelen dolgozat egyik fő témájával, a pedagógiai célból, aktív használatra megadandó morfológiai alakok kérdése vel, hanem pusztán a kereshetőséget szolgálja azzal, hogy ha egy a szócikkben akár még az egyéb alakok és példák között sem szereplő toldalékolt alakot adunk meg a szótár keresője számára, az alapján is megtalálja a vonatkozó szócikket.

¹⁵ A továbbiakban a dolgozat fő témájához szorosan kapcsolódó esetekről lesz szó, de megjegyzendő, hogy hasonló kérdéseket többek között olyan alternatív alakok is felvethetnek, amelyek nem részei grammatikai paradigmának, ilyen lehet például egy-egy szó rövidítése (például *pl.*, *kb.*, *stb.*, *krt.*, *fszt.*, *cm*)

toldalékolt forma többé-kevésbé már lexikalizálódott, önálló, az alkotóelemekből gyakran nem is feltétlenül pontosan megjósolható jelentéssel is bír, például a *komolyan* 'tényleg' jelentésben partikula, ugyanakkor melléknévként is létezik. Itt említendők meg azok az ingadozó alakok, alakváltozatok is, amelyek esetében jelentésmegoszlás is történik, hiszen esetükben két külön szóról beszélünk (ld. a 6.2. részt, illetve H. Varga 2009, 194). Mivel a lexikalizálódás folyamat, átmeneti példákat is találhatunk, amelyek esetében dilemmaként merül fel a kérdés a szó-társzerkesztés során, hogy önálló szócikként legyenek-e feltüntetve, vagy inkább például a vonatkozó alapszó szócikkében (a *komolyan* esetében a *komoly* szócikkben) szerepeljenek? De nem csak önálló szavakat lehet érdemes önálló címszóként megadni. Más formák ilyen módon történő feltüntetése is praktikus lehet, az ezzel kapcsolatos döntések meghozatalakor az előző bekezdésben említett tehermentesítés mellett (vagyis hogy mennyire terjedelmes, illetve mennyire lenne terjedelmes az adott forma alapszavának szócikke) **a tanulók nyelvi szintje, a szóban forgó alak gyakorisága és a hozzá kapcsolódó jelentések / funkciók relevanciája** is szempont lehet. A készülő magyar–szomáli szótárban e szempontok alapján lett önálló szócikk például a *több*, a *korábban* és a *köszönöm*. Más szótárak gyakorlatát megnézve (nem állítva, hogy a vonatkozó szerkesztői döntések feltétlenül a fenti szempontok szerint születtek) láthatjuk, hogy például egy angol anyanyelvűeknek készített angol–magyar, magyar–angol turisztaszótár önálló címszóként adja meg többek között a *kisebb*, az *enyém* és a *benne* alakokat (Magay et al. 1991), a Grimm Kiadó magyar anyanyelvűeknek készült, többszörösen díjnyertes angol–magyar és magyar–angol tanulói szótára pedig például a *me*, *mine*, *yours*, *theirs*, *whose* stb. alakokat tünteti fel önálló szócikkben (Mozsárné Magay – P. Márkus 2008).

Mint azt a bevezetőben láthattuk, **nyomtatott szótárak esetében** bizonyos alakokat – a keresést segítő – **utaló címszavakként** is érdemes megadni. Itt jellemzően olyan, **a címszótól / alapszótól formailag nagy mértékben eltérő**, akár a vonatkozó szócikkekben is megadott **alakok** jöhetnek szóba, amelyek az előző bekezdésben tárgyalt szempontok alapján nem kerültek az adott szótár önálló címszavai közé, amelyeket nem veszünk önálló szónak. Ilyen lehet például az *ideje*, a *lovat*, az *egyél* vagy az *aludt*. Az ilyen formákból nem feltétlenül következtethető ki egy kezdő nyelvtanuló számára a vonatkozó címszó, így nyomtatott tanulói szótárak használoinak sokat segíthet a különféle alakok utaló címszóként történő feltüntetése. A Grimm Kiadó angol–magyar és magyar–angol tanulói szótára ilyen módon adja meg az angol rendhagyó igék múlt idejű alakjait és a főnevek rendhagyó többes

---

vagy az egymáshoz hasonló, de nyelvtani szabályokba nem foglalható alternánsok (pl. *gyerek/gyermek, furcsa/fura*).

számát, a már említett magyar–angol turistaszótárban pedig az *eszik* és az *enni* is (egymásra hivatkozó) utaló szócikk, csakúgy, mint az *ereje* vagy a *föl* igekötő.

Hogy mely alakokat adjuk meg önálló címszóként, melyeket mint utaló címszavakat (ha adunk meg ilyeneket is) és melyeket egy szócikk részeként, természetesen egyéni szerkesztői döntés kérdése (ahogyan az is, hogy mely alakokat adjuk meg egyáltalán).

A címszavakkal kapcsolatos, a szintaktika területét is érintő kérdés, hogy érdemes-e a címszavak részeként kezelni és ilyen formában feltüntetni az egyes szavakhoz tartozó vonzatokat. Az ezzel kapcsolatos szempontokkal a 6.3. rész foglalkozik.

A morfológiai és szintaktikai információk megadásának lehetőségeit vizsgálva világosan látható, hogy **az elektronikus szótárak** általánosságban véve jóval több lehetőséget tartogatnak a kereshetőséggel kapcsolatban és a grammatikai információk megjelenítésének terén is a hagyományos szótáraknál, a mai technológia ráadásul lehetővé teszi, hogy gyakorlatilag mindig kéznél lehessenek (az online szótárakról általánosságban ld. Gaál 2012).

A már többször említett magyar–szomáli szótár is alapvetően elektronikus szótár lesz, csak azért készül majd nyomtatott változata is (amely az adatok szempontjából a folyamatosan bővülő elektronikus szótár egy pillanatfelvétele lesz), mert a szomáli nyelvtanulók egy része menekülttáborban lakik, és így nehezen jut számítógéphez vagy más elektronikus eszközhöz, valamint amiatt, mert vizsgákon jelenleg csak nyomtatott szótárakat szabad használni.

6. Nyelvi jelenségekből adódó néhány kérdés és dilemma

Az általános elvek tárgyalása után most néhány olyan speciális eset (és a kapcsolódó kérdések és dilemmák) bemutatása következik, amellyel a magyar–szomáli szótár előkészítése során találkoztam.

6.1. A szófajok és a jelek, ragok egymáshoz rendelésének néhány nem tipikus esete

Egy adott szófaji kategória elemei nem feltétlenül kapják meg az adott szófajra egyébként általában jellemző jeleket, ragokat (például nem minden melléknév fokozható, ld. *nőilen*, *feliratos*; vagy nem minden főnév használható többes számban, például *gondolkodás*). Bizonyos **hiányos paradigmájú szavak** (H. Varga 2012, 275) esetében ez a jelenség különösen szembetűnő: például a *szokik* segédige jelen idejű paradigmája nem létezik, s hasonló mondható el a *csuklik*, *ízlik* kötőmódú / felszólító módú alakjairól, vagy a *nincs* első és második sze-

mélyű formáiról is. Nem szabad megfedkezünk a mindig egyes számban álló főnevekről (tantárgyak nevei, pl. *matematika, biológia*, anyagnevek, pl. *tej, só, benzin*; és más egyedi dolgok, például a legtöbb ország neve) és a plurale tantumokról sem, például *Amerikai Egyesült Államok* (amelynek helyes használatához arra a szintaktikai információra is szükség lehet, hogy egyes számú állítmánnyal jár), *választások* (többes számú állítmánnyal használjuk, például *előrehozott választások lesznek*). Ezen kívül például az abszolút alakkal nem rendelkező, és így jellemzően birtokos személyjeles formában létező főnevek, például *fia, közepe, széle* (H. Varga 2009: 187-188) is sajátosan viselkednek morfológiai szempontból, hiszen a többes számot (amennyiben van) esetükben birtoktöbbséítő jellel fejezhetjük ki. Némely esetben egy-egy alak csak bizonyos jelentésében hiányos paradigmájú, ld. a tágabb értelemben vett plurale tantumok: ezeknek a szavaknak létezik többes számú formája is, az egyes számú alaktól azonban eltérő jelentést hordoz; H. Varga 2012: 281). Ilyen például a *(valakinek) kell valamit csinálni* (csak egyes szám harmadik személyben: 'szükséges, kötelező, valószínű valamit csinálni', ÉKSz.) és a *valami / valaki kell valakinek* ('vkinek, valaminek szüksége van rá, kívánatos vki számára', ÉKSz.): egyes szám harmadik személyben mindkét jelentés elképzelhető, a többi számban és személyben az első jelentés ki van zárva (a megadás ebben az esetben külön címszóban is történhet, az eltérő vonzatkeret miatt is, vö. az 6.3. részt). Hasonló jelenség figyelhető meg a *tetszik* esetében, amely segédigeeként hiányos paradigmájú, 'valaki, valami ízlésének megfelel, vonzódást, rokonszenvet kelt benne' értelemben azonban teljes ragozási sorral rendelkezik (Keszler 2000, 121).

A hiányos paradigmájú szavak megadásával kapcsolatban a magyar–szomáli szótár előkészítése során a következő megoldásokkal éltem: például a csak egyes számú főneveknél kihúztam a többes számú alak helyét, a *fia* szónál a birtokos személyjel helyét, és hasonló megoldást választottam a tágabb értelemben vett plurale tantumoknál is (pl. a *-labda* utótagú sportágaknál a többes szám a sportszert jelenti, de ez utóbbi jelentést és így a hozzá kapcsolódó formát nem tüntettem fel). A *szokott* esetében vagy a plurale tantumoknál a szükséges információkat megjegyzés formájában adtam meg.

Bizonyos szavak esetében a fentiekkel éppen ellentétes tendencia érvényesül: amellett, hogy felveszik a szófajukra általánosságban jellemző végződéseket, további, a **jelentéssel / mondatrészi szereppel is összefüggő toldalékok** is járulhatnak hozzájuk. Az így létrejövő alakok egy részét érdemes megadni, például a magyarországi városneveknél vagy bizonyos közneveknél nehézséget okozhatnak a nyelvtanulók számára az irányhármasság helyhatározóragjai (pl. *Szegeden*, de *Debrecenben; bankban*, de *postán*), de időhatározói szerepű ragos főnevek is jelenthetnek problémát a nyelvtanulók számára (pl. *télen, nyáron*, de *tavasszal, ősszel*). Hasonló

esetekben az említett ragokat is érdemes lehet a főnevekre általánosan jellemző toldalékok mellett valamilyen módon feltüntetni.

Az ehhez hasonló formák megadhatók a szócikk morfológiai információkat tartalmazó részében egyéb alakként, természetesen a jelentésre is utalva (ebben az esetben is több megoldás közül választhatunk, például a jelentés megadása idegen nyelven vagy a kapcsolódó kérdőszó feltüntetése, például: *Mikor? – Tavasszal*), de az ilyen alakok természetesen példakifejezésekben, példamondatokban is szerepelhetnek. A példamondatokban történő megadás előnye, hogy a használattal kapcsolatban többletinformációkkal is szolgálhat, a példák közül többek között az is látható, hogy mennyire / mikor jellemző a névelőhasználat az adott alak előtt, hiszen ez nyelvenként eltérhet (az előző példához kapcsolódva vö. az angol *in the spring / in spring*, a határozott névelőt nem ismerő nyelvekről nem is beszélve), ugyanakkor az is szempont, hogy mennyire viselkedik az adott alak használata (ebben a példában a névelőhasználat szempontjából) jól leírható és viszonylag könnyen megtanulható szabályok alapján (vö. 4. rész).

6.2. Ingadozó formák

Ingadozó formák közötti döntéskor érdemes **gyakorisági szempontokat** is alkalmazni, és minél inkább figyelembe venni a Magyar Nemzeti Szövegtár vagy esetleg más, az adott tanulói szótár szempontjából releváns korpusz (véletlenszerűen adott) példáit (illetve jobb híján internetes keresők is adhatnak bizonyos benyomásokat az egyes formák – bizonyos regiszterű – elterjedtségével kapcsolatban, vö. 3. rész). **Ha a szóban forgó alakok nagyjából egyformán elterjedtek és elfogadottak, akkor mindkét forma feltüntetése jogos lehet**, például *képezem/képzem* (Hegedűs 2005, 41). **Ugyanakkor nem érdemes abszolutizálni a gyakoriság szempontját**, hiszen alakváltozatok elterjedtségi adatai akár nyelvi változásra utaló tendenciát is mutathatnak (terjedőben, illetve eltűnőben lévő alakok), például a gyakoribb *ugrana* mellett Hegedűs (2005, 41) a ritkább *ugorna* alakot is feltünteteti, ahogy a jellemző *gyümölcslevek* formánál (egyelőre?) jóval ritkább *gyümölcslék* alakot is tárgyalja H. Varga (2009, 189). Természetesen nem kell minden esetben megadni minden lehetséges formát, a ritkább alakok felvételén vagy kihagyásán érdemes lehet elgondolkozni (például az *emlékeztek* formával párhuzamosan létező *emlékszetek* alak igen ritka, vö. MNSZ; Google; Keszler 2000, 101). Nagyon ritkán előforduló példák kapcsán (különösen internetes fórumokon alapuló adatok esetében) akár nyelvhelyességi szempontok, illetve a tanulói szótárakban feltüntetendő nyelvváltozatokkal kapcsolatos kérdések is felvetődhetnek (elég elterjedt és elfogadott-e a szóban forgó alak / alakváltozat, hogy segítse a magyarul tanuló külföldiek hatékony és hiteles kommunikációját).

Nem szabad elfeledkezni **az ingadozó formák azon eseteiről sem, amikor az alakváltozatok jelentése, stílusa, funkciója eltér egymástól** (pl. *emlékszik – emlékezik*, H. Varga 2009, 192-193 – ebben a példában ráadásul éppen egy címszó két alakja között történik funkciómegoszlás), hiszen a jelentéskülönbségre, stílusbeli eltérésre történő utalás is hozzátartozik a különféle morfológiai alakok magyarázatához. Ha a különböző formákat külön szónak tartjuk, akkor azok megadása is külön szócikkben történik, például *daruk – darvak* (H. Varga 2009, 189).

Egy-egy alak megadásával (vagy a szótárból történő kihagyásával) kapcsolatos döntésnél érdemes figyelembe venni a szótár, szószedet által megcélzott nyelvi szintet is.

6.3. A vonzatok megadása

Egy tanulói szótárban meglátásom szerint az egyes igékhez (vagy más szó-fajú szavakhoz) legszorosabban tartozó, illetve azokkal legtipikusabban előforduló szerkezeteket érdemes megadni, a válogatás 4. részben ismertetett szempontjainak végiggondolásával. Ezek lehetnek vonzatok, de akár szabad bővítmények is (a kettő elkülönítése nem mindig könnyű feladat, Keszler 2000, 356). A *vonzat* szót a továbbiakban tágabb értelemben használom.

A vonzatok szótári megadásának módja több kérdést is felvet. Az első mindjárt az, hogy az igék esetében **a különböző vonzatokkal álló azonos igék külön címszóként kezelendők, vagy szerencsésebb, ha az összes**, ugyanahhoz az igei formához tartozó **vonzat ugyanabban a szócikkben kap helyet?** A Grimm Kiadó angol–magyar és magyar–angol tanulói szótára (Mozsárné Magay – P. Márkus 2008) vonzatonként külön címszavakban tünteti fel az ilyen vonzatos igéket a (dekódoló, passzív orientációjú) angol-magyar részben, vagyis egy hasonló elvet alkalmazó magyar tanulói szótárban a *valamennyibe kerül* és a *valahova kerül* két külön címszóként szerepelne. E mellett a gyakorlat mellett több érv is szól: az eltérő formákhoz eltérő jelentések járulnak, és ez az elrendezés felhívja a nyelvtanulók figyelmét az eltérő jelentésekre, valamint mivel az információk több szócikkre oszlanak, ezért az egyes szócikkek rövidebbek és így áttekinthetőbbek is. Amennyiben a különböző jelentéseket, címszavakat egymástól elhatároló (a címszó részeként megadott) vonzatokon kívül további vonzatokat vagy vonzatszerű bővítményeket, módosítókat is érdemesnek látszik feltüntetni, akkor azok a címszóban, vagy pedig a szócikkben szerepelhetnek (példákban vagy akár struktúráként). Az említett szótár a magyar-angol részben (aktív, kódoló irány) a vonzatokat az egyes jelentéseknél adja meg zárójelben, tipográfiailag kiemelve, vagyis itt is megjelenik, hogy az egyes vonzatos szerkezetekhez eltérő jelentések társulnak. Nem szabad megfeledkeznünk arról sem, hogy vonzatok az igék mellett adott esetben főnevekhez (*megoldás va-*

lamire), melléknevekhez (*büszke valamire*), bizonyos névutókhöz (*valamin kívül*) és határozószókhöz (*valamihez közel*), sőt akár kifejezésekhez¹⁶ is járulhatnak (még ha az egyedül az igéknél tűnik jellemzőnek, hogy ugyanazon szónak több vonzata is lehessen).

A vonzatok szótári (címszavak részeként vagy szócikkekben történő) megadásának módjával kapcsolatban további szempontok is felmerülnek: érdemes lehet feltüntetni, hogy melyek hagyhatók el (pl. *hazajön valahonnan, beszél valamiről, megoldás valamire, olvas valamit*),¹⁷ és melyek nem (pl. *gondol valakire/valamire, valahogyan érzi magát, valamilyen hajú, valamennyi idővel ezelőtt*). A struktúrák általánossága sem egyforma mértékű, vannak olyan igék, amelyeknek adott jelentésben csak bizonyos fogalomkörbe tartozó szavak lehetnek a vonzatai,¹⁸ pl. *felvált valamit (valamilyen pénzt)*; ezt is érdemes ilyenkor jelezni, zárójelben a címszó részeként, (a tanuló anyanyelvén megadott) irányítószóként vagy pedig kifejezés formájában. Szintén fontos figyelembe venni, hogy vonzatok nem feltétlenül csak ragos névszóként realizálódhatnak, hanem személyes névmás tárgyi/határozóragos alakjaiként is (Hegedűs 2005, 105, valamint uo. 286-291), például (*tegnap) találkoztam vele, Haragszol rám?, örülök neki* stb. Feleslegesen és áttekinthetetlenül sok információt jelentene, ha minden egyes vonzatos szó esetében megadnák a szótárak a vonatkozó személyes névmás(ok) tárgyi/határozóragos alakjait is, egy részüket azonban lehet példákban szerepeltetni, opcionálisan megjeleníthető információként pedig még inkább érdemes lehet megadni az alakokat, mivel a használók így igény szerint megtalálhatják, hogy a *valakivel, valakinek* stb. formulákat hogyan is oldhatják fel bizonyos helyzetekben (pl. *velem, nekem* stb.). Megemlítendő, hogy bizonyos esetekben nemcsak ragos névszók, hanem főnévi igenevek is gyakran állhatnak együtt bizonyos igékkel és melléknevekkel, az általam talált példákban (pl. *elmegy valamit csinálni, megáll valamit csinálni, ráér valamit csinálni, fontos valamit csinálni* stb.). Ezek a struktúrák célt fejeznek ki, vagyis szabályba foglalhatóak (Hegedűs 2005, 189-190), de ettől még fel lehet hívni rájuk a figyelmet. További kérdés, hogy mennyire tartoznak itt a főnévi igenevek szervesen az adott címszavak jelentésszerkezetéhez. Az esetek egy részénél a vonzat jelentéstartalma *hogy*-os mellékmondattal is kifejezhető (Hegedűs 2005, 245, ill. uo. 271), vagy más megfogalmazásban ezek a szavak tagmondatot vonzhatnak (Keszler 2000, 82), ennek a lehetőségnek a szótári megadása is megfon-

¹⁶ Például *búcsút vesz valakitől, szoba áll valakivel* (Keszler 2000: 257, ill. uo. 353), ezeket a szótárak a szócikkek részeként szokták feltüntetni (jellemzően a kifejezésekben lévő főnevek szócikkében szerepelnek, nem pedig a sokszor kiüresedett jelentésű igékében).

¹⁷ Határozott tárgy esetében a ki nem tett tárgyra szükséges (a ragozással) utalni (például *Olvastad?*), ennek megtanítása azonban meglátásom szerint nem a szótárak feladata.

¹⁸ Itt ismét a Mazsola nevű lekérdezőre utalnék mint információforrásra (ld. Sass 2009).

tolható. A vonzatok jelentéstartalmát kifejező *hog*y-os mellékmondatok esetében előfordul, hogy kötőmódot kell használni (pl. *fontos, hog*y... *szükséges, hog*y..., *arra vár, hog*y...; vö. Hegedűs 2005, 262-263 – ezen esetek egy részében főnévi igeneves szerkezetet is használhatunk; Hegedűs 2005, 246); erre is érdemes lehet felhívni a figyelmet. Szótárszerkesztői döntést igényel az is, hogy ha a címszavak egyes alakjai mellett a vonzatait is megadjuk, akkor **a vonzatos szerkezeteket azok tipikus szórendjében érdemes-e feltüntetni** (Hegedűs 2005, 245). Hangsúlykerülő ígék esetében¹⁹ a vonzat semleges szórend esetén megelőzi az ígét,²⁰ ha pedig hangsúlyos elem kerül az ige elé, akkor a vonzat az ige mögé kerül. Ami viszont ennél különlegesebb: ezek az ígék nem szerepelhetnek mondatkezdő helyzetben (Hegedűs 2005, 198). Néhány példa: *valamivé válik, valamerre fordul, valahol születik, valamiről szól, valamilyen ruhát hord, valahová jut, valamilyennek tűnik*. A hangsúlykerülő ígék ezzel szemben mondatkezdő helyzetben is állhatnak, ezek az ígék, illetve az előttük álló mondatrészek hangsúlyosabbak a semlegesnél, tipikus semleges szórendjük tulajdonképpen nincs is (Hegedűs 2005, 297). Néhány példa erre a típusra: *szeret valakit/valamit, tud valamit, hisz valakinek, valakiben/valamiben, tetszik valakinek, vonzódik valakihez/valamihez*.

7. Összegzés

Bár a magyar mint idegen nyelv tanulói számára készített szótárak nem mutatnak konszenzust azzal kapcsolatban, hogy milyen formákat és szintaktikai információkat érdemes megadni az egyes szócikkekben, a nyelvészeti és technológiai lehetőségeket körbejárva világosan látszik, hogy a jelenleg elterjedt gyakorlatnál (akár jóval) több morfológiai és szintaktikai információ feltüntetése is lehetséges, sőt kívánatos, mivel ez nagy segítséget nyújthat a dolgozatban tárgyalt kérdések és elvek figyelembevételével készült szótárakat használó nyelvtanulók számára.

¹⁹ A hangsúlykerülő ígék köre nem állandó, hanem változhat (Hegedűs 2013), vannak átmenetek, ami nehézséget okozhat szótárak szerkesztésekor, amennyiben egy szerkesztő vállalja, hogy figyelmet fordít a vonzatok jellegzetes szórendjének feltüntetésére. A hangsúlykerülő ígék nyelvhasználatot jól tükröző meghatározásakor a legmegnyugtatóbb megoldást alighanem korpuszból nyert adatok elemzése jelentheti.

²⁰ Ha nyomtatott szótár esetében a vonzatok tipikus szórendben és a címszó részeként szerepelnek, akkor természetesen figyelni kell arra is, hogy a vonzattal kezdődő címszavak is mindenképpen az ige szerint legyenek ábécérendbe sorolva (és az iménti példák közül csak a *valamivé válik* szerepeljen a *v* betűnél).

IRODALOM

- Atkins, B. T. Sue – Michael Rundell 2008. *The Oxford Guide to Practical Lexicography*. Oxford University Press, Oxford.
- Bárdos Jenő 2000. *Az idegen nyelvek tanításának elméleti alapjai és gyakorlata*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Bohus Ágnes 2008. Segédanyagok használata a magyar idegen nyelv oktatásában. *Hungarológiai Évkönyv* 9: 26–35.
[http://www.epa.oszk.hu/02200/02287/00009/pdf/Hungarologiai_Evkonyv_09_026-035.pdf]
- Durst Péter 2004. *Lépésenként magyarul. Első lépés*. (Második kiadás.) Szegedi Tudományegyetem Hungarológiai Központ, Szeged.
- Durst Péter 2011. *A magyar mint idegen nyelv elsajátításának vizsgálata – különös tekintettel a főnévi és igei szótövekre, valamint a határozott tárgyas ragozásra*. (A publikálatlan doktori disszertáció téziszfüzete.)
[http://nydi.btk.pte.hu/doc/teziszfuzetek/Durst_Peter_2011.pdf]
- Eckhardt Sándor 1987. *Francia–magyar nagyszótár*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Erdős József – Prileszky Csilla 2002. *Halló, itt Magyarország! Kiegészítő kötet*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- ÉKSz.² = Pusztai Ferenc (szerk.) 2003. *Magyar értelmező kéziszótár*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Gaál Péter 2012. Szempontrendszer online szótárak minősítéséhez. *Magyar Terminológia* 5 [2012] 2: 225–250.
- Giay Béla 1998. A magyar mint idegen nyelv/hungarológia oktatásának módszertani alapkérdései. In: Giay Béla – Nádor Orsolya (szerk.) *A magyar mint idegen nyelv / hungarológia*. Janus/Osiris, Pécs–Budapest. 245–279.
[<http://mek.oszk.hu/01700/01702/>]
- Hegedűs Rita 2005. *Magyar nyelvtan. Formák, funkciók, összefüggések*. Tinta Kiadó, Budapest.
- Hegedűs Rita 2013. *Vonzások és választások. (Adalékok a magyar vonzatok funkcionális szempontú vizsgálatához)*. Kézirat.
- Hegy Endre 1967. *Hogyan tanítsuk idegen nyelvként a magyart? A vonzatközpontú nyelvtanítás és módszere*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Joachim László 2009. A szókincs tanításának néhány módszere (különös tekintettel a magyarnak mint idegen nyelvnek a tanítására). *Modern Nyelvtanítás* 2009/4: 24–38.
[http://www.tintakiado.hu/book_detail.php?id=233]
- Keszler Borbála (szerk.) 2000. *Magyar grammatika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Leaney, Cindy 2007. *Dictionary Activities. (Cambridge Handbooks for Language Teachers)*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Magay Tamás – Mentlné Láng Ilona, Skripecz Sándor – Rátz Ottó – Végh Béla (szerk.) 1991. *Útiszótár / Tourist's Dictionary. (Angol–magyar, magyar–angol szótár)*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

- Magay Tamás 2004. Szó, ami szó: Lexikológia és lexikográfia angol nyelvtudományi megközelítésben. In: Fóris Ágota – Pálfy Miklós (szerk.) *A lexikográfia Magyarországon*. Tinta Kiadó, Budapest. 53–71.
- Magay Tamás 2006: Tanulói szótárak: múlt és jelen. In: Magay Tamás (szerk.) *Szótárak és használók*. Lexikográfiai füzetek 2. Akadémiai Kiadó, Budapest. 57-93.
- MNSZ = Váradi Tamás et al. 2005. *Magyar nemzeti szövegtár*. Budapest.
[<http://http://mnsz.nytud.hu/>]
- Nádor Orsolya (főszerk.) 2009. *eMagyarul*. Online tíznyelvű szótár. Balassi Intézet, Budapest.
<http://e-magyarul.balassi-intezet.hu/new/1.Szotar/>
- Mozsárné Magay Eszter – P. Márkus Katalin 2008. *Angol–magyar, magyar–angol tanulószótár*. Grimm Kiadó, Szeged.
- Pálfy Miklós 2004. Szótári típus és címszóállomány. A címszókiválasztás szempontjai. In: Fóris Ágota – Pálfy Miklós (szerk.) *A lexikográfia Magyarországon*. Tinta Kiadó, Budapest. 72–80.
- Pelcz Katalin – Szita Szilvia 2011. *Egy szó mint száz (Magyar–angol tematikus szókincstár)*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- P. Márkus Katalin 2011. *Kéziszótárak az ezredfordulón (Angol–magyar, magyar–angol kézis�ótárak 1981 után)*. Doktori disszertáció. ELTE, Budapest.
- Prószéky Gábor 2004. Az elektronikus papírszótártól az „igazi” elektronikus szótárak felé. In: Fóris Ágota – Pálfy Miklós (szerk.) *A lexikográfia Magyarországon (Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához XXXV)*. Tinta Kiadó, Budapest. 81–87.
- Rey, Alain – Marie-Hélène Drivaud – Danièle Morvan – Bruno de Bessé 2002. *Le Robert Micro. Dictionnaire d'apprentissage de la langue française*. Paris, Dictionnaires Le Robert / VUEF.
- Sass Bálint 2009. „Mazsola” – eszköz a magyar igék bővítményszerkezetének vizsgálatára. In: Váradi Tamás (szerk.) *Válogatás az I. Alkalmazott Nyelvészeti Doktorandusz Konferencia előadásaiból*. MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest. 117-129.
[<http://corpus.nytud.hu/mazsola>]
- Sass Bálint 2010. *Magyar igei szerkezetek. A leggyakoribb vonzatok és szókapcsolatok szótára*. Tinta Kiadó, Budapest.
- H. Varga Márta 2009. Megjegyzések a terminológia-alkotás módjaihoz – a szóalakhasadás I. A tövöltozatokra kiterjedő jelentésmegoszlások. *Magyar Terminológia 2* [2009]: 175–190.
- H. Varga Márta 2010. Megjegyzések a terminológia-alkotás módjaihoz – a szóalakhasadás II. A toldalékalternációkra kiterjedő jelentésmegoszlások. *Magyar Terminológia 3* [2010]: 215–227.
- H. Varga Márta 2012. *Formák és funkciók. (Morfoszintaktikai eszközök és grammatikai jelentések vizsgálata.)*. Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar – Patrocínium Kiadó, Budapest.
- Vincze Veronika – Zsibrita János – Durst Péter – Szabó Martina Katalin 2013. HunLearner: a magyar nyelv nyelvtanulói korpusza. In: Tanács Attila – Vincze Veronika (szerk.) *IX. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia*. Szegedi Tudományegyetem, Szeged. 97–105.

Joachim, László

**Morphologic and syntactic information in Hungarian learner's dictionaries
(Some aspects and experience of preparing a learner's dictionary)**

Knowing a vocabulary item includes knowing morphologic and syntactic information (inflected forms and syntactic behaviour) about it. This paper discusses aspects and factors taken into consideration throughout three stages of writing a printed or electronic dictionary: compiling grammatical information (corpora), selecting from the data what is relevant to the users and organizing / structuring the selected morphologic and syntactic information. The article illustrates with many examples and also addresses special problems and dilemmas arising in the case of some Hungarian linguistic phenomena. The discussion is based on literature as well as on experience gained when preparing a Hungarian learner's dictionary for Somali speakers. The experience of a lexicographic work in the field of THL2 can be useful to any experts or teachers who might be willing to write a similar dictionary, responding to the apparently growing demand for modern learner's dictionaries among learners of Hungarian as a foreign language.